

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО

и

АДМИНИСТРАЦИЈА

НАЛАЗИ СЕ

У ШТАМПАРИЈИ

ГУТЕНБЕРГ

Број 5 пара

Излазе сваки дан

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ КОНГРЕС

Јуче је отпочео, а данас наставља свој рад Интернационални Социјалистички Конгрес у Копенхагену. Епоха у којој данас живимо таква је да се у њој безмало сваки дан дешавају ствари од толико огромне важности какве су се раније у току читаве једне деценије дешавале једва по једанпут. Мерило за данашње догађаје сасвим се разликује од ранијега; оно је сад огромних димензија; и треба збила да наступи нека изузетно велика историјска појава па да се она сада, у овим бурним данима, може назвати важном и значајном.

Па ипак, чак и кад посматрамо догађаје са те највише историјске перспективе, можемо смело, без икаква претеривања, рећи да је састанак Интернационалнога Социјалистичког Конгреса један од најважнијих догађаја данашњих дана.

Ствар не мења што се тај Конгрес одржава под најстрашнијом громљавином топова, која љуља из основа стару капиталистичку Европу а самим својим громким ехом потреса и покреће све остале континенте. Баш напротив! Глас међународнога братства уздигнут у моменту међународнога клања у толико више грми и потреса људске савести! Протест против рата завитлан у сред беснила ратне фурије наилази на у толико већи одјек и постаје у толико страшнија претња!

Не треба се заваравати спољашњошћу ствари! И ако се води најстрашнији рат у историји човечанства, Социјализам ипак није побеђен! Погледајте га само како се води! Нема те владе која и ногама и рукама не стреса са себе одговорност за рат. Нема тога власника, ма колико он био силен, који се пред масама не правда и извињава због овога рата. Нема тога апсолутисте, ма колико он био неодговоран, који се не упиње из петних жила да даде ма какво морално оправдање овоме клању или да му, као награду, не истиче неки идеал, као што је слобода, или култура, или право националности, или међународно право.

Ово је најстрашнији рат у ис-

торији човечанства. То је истина. Али ни у једном рату до данас није се могло наћи на ту интересанту и чудну појаву: да га се грозе, или бар да јавно исказују да га се грозе, не само народне масе него и власници који га воде. Рат је већ постао психолошка немогућност. Он ће у најкраћем времену постати и политичка немогућност. Он вегетира у свести маса још само као нужно зло. Треба сад доказати да он није нужно зло, него да је само зло. Оно прво заслуга је социјалистичке акције; ово друго биће њен задатак.

И то први, непосредни, практични задатак. Учинити што пре крај овом безумном рату, који ће с обзиром на приближно једнаку снагу зараћених група имати, како изгледа, свега један резултат: истребљење народних маса, уништење културних добара и разоравање благотворних продуктивних снага и на једној и на другој страни: учинити што пре крај томе рату, организованом социјалистичком и револуционарном кооперацијом на свима странама: ето то је први задатак интернационалнога пролетаријата!

Колосалну борбу коју је капитализам отпочео за решавање својих себичних питања и рачуна, преко лешева толиких милиона експлоатисаних маса, претворити што брже у револуционарну борбу угњетених и потиштених за решење њиховог питања, које је у исти мах питање целога човечанства и његове будућности: ето то је други непосредни задатак интернационалнога пролетаријата у овој страшној и великој епоси. Да-нашњи рат треба да буде само увертира у Социјалну Револуцију, у један дуг низ коренитих препорођаја и основних измена друштвених организација које ће живот и развитак модернога човечанства поставити на сасвим друге темеље!

То може бити чак ни овај Конгрес не намерава. Али томе води сама логика догађаја. Главно је почети; ствари, односно масе ће се већ после саме по себи развијати по својим неодјивим историјским законима.

Зар су пајгенијалнији и изјада-лековиднији чланови првога парламента Велике Француске Револуције 1789 могли и сањати да ће он бити увертира и подстицај за серију оних грандиозних револуционарних догађаја који су изменили из основа цelu феудалну Европу...

Ето зашто се нама, кад смо добили телеграм о састанку Интернационалнога Конгреса у Копенхагену, учинило као да чујемо снажни звук звона која објављују наступање великих и нових догађаја... Ето зашто нама изгледа да је овај Конгрес први знак једне нове историјске епохе која ће и изненадити и пре-породити цео свет...

* * *

Писмо које је наша Партија упутила Конгресу доносимо на четвртој страни.

НА БРЗУ РУКУ

Режим ћифтарије

Нема дана а да не прочишћам у новинама: те погину овај професор, те погину онај учитељ, те умро од ране или заразе овај студенат; и тако стално. И док шамо на кланици падају као лева људи који су осавили перо па данас, може бити, узели први пуш џушки у руке, дошли у позадини, па канцеларијама, за писаћим столом, седе ћифтре које би могле изврши репволу и које знају само за једну врсту књижевности: за облигације....

А кад сјесоримо Велику Србију, онда ће нам бакали бити учитељи основних школа а гросисти професори гимназија; и, главна наука којом ће се најавјати млада генерација ученика биће: како се преконога постaje богат и како се може на-платити сјо на сјо, и поред законом прописане максималне инспресне стапе од 12%.

Лепа прилика да и буржоаска интелигенција увиди да ни она у овом друштву није ништа и да је резим радикализације у ствари резим ћифтарије...

Прикупљање комита

— СПРЕМАЊЕ ЗА АКЦИЈУ! —

Атински дописник Журнала де Балкан јавља да се тамо примећује концентрација многобројних бугарских комитских чета у пограничним крајевима, а нарочито у близини Струмице, које се сматрају припрема за акцију против Мајданоније и Србије.

То није немогућно. Чим заметну кавгу комите у редакцијама српских и бугарских шовинистичких листова, одмах је прихвате они тамо по Мајданонији.

ПРОТИВ НЕУРЕДНОСТИ НА ПОШТИ

— писмо г. Драшковића —

Наш посланик, друг Кацлеровић, жалио се пре неки дан г. Милораду Драшковићу, министру грађевина, за неуређност која влада на пошти и од које наш лист трпи велике штете. Г. Драшковић одговорио је јуче једним писмом другу Кацлеровићу, обећавши да ће испитати целу ствар и наредити пошти да у будуће буде уреднија.

Видећемо хоће ли г. министар бити предсрећљив и на делу као што је сад на речи.

БАЛКАНСКА БРАЋА

— док им се судбина решава они се цењкају —

Петроградски дописник Голоса Москви јавља да се односи између балканских држава данас налазе у овом стадијуму: Преговори који се од пре неког времена воде између Румуније и Бугарске још нису завршени. Према његовим обавештењима, они се не воде без знања Тројнога Споразума.

У бугарским политичким круговима Влада мишљење да једино средство да се осигурају тековиће у будућности јесте споразум са Румунијом, која такође очекује компензације од данашњега рата. Преговори са Грчком и Србијом изгледа да ће се повлачити још дugo времена и без икаква резултата, пошто ни Србија ни Грчка неће ни да чују за територијалне уступке.

ГАДНА ПОСЛА!

— КАО НА ТЕЛАЛНИЦИ —

Онај одбор који раздаје сиротињи поклоне из Америке баш сасвим загрдео. Ту се изгледа врше ординарне краје и шпекулације. Јуче нам је једна другарица донела сукњу и рекла коју су јој милостиве госпе поклониле: и сукња и рекла старе су и закрпљене, тако да ни по чему не личе на нове ствари из Америке него на крпе са наших телалница или на крадене аљине из неког мутвака или са тавана.

Изгледа да су госпе завеле ову праксу: нове и лепе ствари послате из Америке носе својим кућама и задржавају за своју душу, а сиротицама поклањају своје изношено одело и старе крпе!

Брука једна и срамота! И што је најинтересантније, овом одбору председава нишки владика!

Која оно бејаше Божја заповест: не укради! — а, Високопреосвећени Оче...

Шта је Социјализам

ИЗ ЖИВОТА ТУЦОВИЋЕВА

— Неколике анегдоте на дохват —

Најдрагоценја добра заједничка су својина свију људи, и увек су то била. Ваздух и светлост припадају, као заједничко добро, свему што дише и гледа светлост дана. После толико века егоизма и тврдичлука, и поред толиких насиљничких напора појединача да дограбе и сачувавају што више блага, приватна добра која уживају највећи богаташи мала су ствар у поређењу са оним добрима која припадају свима људима без разлике. И зар не видиш како најслађа и најсјајнија добра: путеви, реке, шуме, негда краљевске, библиотеке, музеји припадају свима? Онај стари раст у Фонтенеблу или она слика у Лувру исто су толико моји колико и највећега богаташа. А они су више моји него богаташеви само ако умем у њима боље да уживам. Колективна својина, од које се ужасавају као од неког удаљеног чудовишка, окружује нас већ у хиљаду разних облика са којима смо се спростили. Она изазива страх и трепет кад се помене; међутим, ми већ уживамо благодети које она самом доноси.

Позитивисти, који су се сакупљали у кући Огиста Кента око поштованога господина Пјера Лафита, нису се нимало уптијали да постану социјалисти. Па ипак је један од њих учинио ону правилну примедбу да је својина друштвенога порекла. И ништа истинитије од тога, пошто је свака својина, заузета напором појединача, могла понићи и опстати само уз сарадњу целе заједнице. Па пошто је приватна својина друштвени плод онда то баш одговора њеном пореклу и њеној суштини кад се хоће да рас простре на заједницу...

(Анатол Франс: Monsieur Bergeret à Paris, p. 252—3).

Машина у будућности

Машина која је смешала толико људи, доћиће у помоћ нежном људском месу полагано, племенито. Машина, која је испочетка била свирепа и немилостива, постаће добра, милостива, пријатељица. Како ће се то она променити? Слушај. Електрична варница која је искочила из Лејдове флаше, та мала суптилна звезда која се, прошлога века, указала пред запрепашћеним физичарем, извршиће то чудо. То непознато, које се пустило да га победимо не сазнавши га, та тајanstvena и заробљена снага, танеопипљива ствар коју држимо у својим рукама, та послушна муња, ухваћена у флашу и пренесена на безброе жице које својом мрежом покривају целу земљу: електричитет ће однети своју снагу, своју помоћ свугде где год то затреба, у куће, у собе, на огњишта где отац, мајка и деца неће више бити расположени. То није нимало сан. Бесна машина, која меље у радионици тела и душе, биће питома, интимна, и постаће члан породице...

Разноврсан је и плодан живот нашег Димитрија био: пун догађаја и интересантних доживљаја. Био је то свестран дух и неумoran радник; и кад се томе дода још и његов импулсиван темперамент и један ведар дух, пун отменога хумора, онда ће се разумети да ми који смо били са њим у честом додиру имамо пуно лепих успомена и ретких анегдота које су везане са његовом личношћу.

Ове неколике износим на дохват, онако како ми у моменту падају на памет, знајући добро да има пуно других још лепших, још интересантнијих и још значајнијих које би другови требали да нам доставе, те да их сачувамо од заборава и да и помоћу њих оживимо слику нашег драгога и непрежаљенога поконника.

1. Рђави полицајци

Било је то приликом куповине Социјалистичкога Дома, пре неколико година. При преносу тапије, требало је да чланови Главне Партијске Управе отиду у кварт врачарски и „лично представан“, како се то каже препотопским бирократским језиком.

Случајно, надлежни полицајац није позиравао лично ни једнога од нас да је за појединце већ по чувствузнао. Нашав се у мало незгодном положају због тога, он нам то рече.

А Туцовић, посматрајући овог београдског полицајца који не познаје ни највиђеније београдске „бунтовнике“, одговори са ироничним осмејком:

— Е мој господине: или сте ви рђави полицајци, или смо ми рђави социјалисти!...

2. Како се убеђују жандари

Пошао Туцовић неким послом ка Теразијама. Био је већ пао мрак. Близу трамвајске станице, он спази једну велику гужву. Маса света скupila се око једног жандара, неке грубе и сурвове људескаре која држи чврсто једног радника и хоће да га одвуче у апс. Кривица му је — што је био на штрајкачкој стражи! И неутрални пролазници најутили се због овог насиља па узимају човека у заштиту. Све узалуд. Жандар све више подиже тон и постаје све грубљи, не само према раднику него и према публици.

— Спасавај, друже Туцо! повика одједном обрадован пролетер кад спази високу и импозантну силуету нашега Димитрија.

Туцовић приђе жандару. Публика се утишала и стала посматрати. То је најслађе уживање за нашу публику.

— Пусти човека! каже му Туцовић врло благо и врло учтиво. Жандар се избрецује све неучтивије.

Туцовић га онда неприметно ухвати за мишку и почне полагано стезати. Колосалну је снагу имао Туцовић, да то већ прелази у невероватност. Стеже га својом гвозденом руком под којом би се и кост увила; али ипак, не мењајући нимало изглед лица и не подижући ни за пола тона свој благи хладан глас, наставља:

— Пусти човека, море, пусти га!.. Што га не пустиш?.. чисто богоради Туца а својим менгелима све више стеже...

Жандару клону рука, и пола збуњен а пола престрављен овом циновском снагом — дивљаку импонује само сила — промрмља:

— Па добро, баш кад велиш нек иде.. И пусти грешног пролетера.

А публика се стаде разилазити, изненађена како то Туцовић свега

са неколико мађијских речи убеди овог силецију, не слутећи ништа о оном оригиналном и мучком хрвању под копреном мрака...

3. Ратно лукавство

Сви ратни другови Туцовићеви, и они старији баш као и они млађи, признају му велике ратничке способности: изванредну окретност, лакоћу и брзину којом се могао прилагодити свакој ситуацији у току борбе и наћи из ње повољан излаз.

Још је већи стратег и тактичар он био у нашим партијским и синдикалним борбама. Кад би се он ставио на чело неке акције, сви су борци имали сигурно осећање да ће се она успешно и свршити. Маса је таквих момената које ће историчар нашега покрета забележити. Другови из дрводељскога синдиката примили су ми за овај.

Београдски столари спремили су били, пре три или четири године, када је ситуација за њих била најповољнија, једно избављање радника (аушперунг), ради тога да би уништили тарифу и тековине синдикалне борбе. Ситуација је била критична. Једни су били за то да се легне пред послодавцима. Други су хтели да их предупреде штрајком — као да би то нешто помогло. Сви су, међутим, осећали да не вала па како се год окрене.

Зовну Туцовића на саветовање и у помоћ. После кратког размишљања, он им предложи овај оригиналан метод: упустити се одмах, врло учтиво и озбиљно, у преговоре са послодавцима, али те преговоре не водити у ствари озбиљно, него само са једним јединим циљем: одузети им што више и што дуже.

Тако је и урађено. По његовим упутствима преговори су се, у згодној форми, дуго провлачили: да говорим данашњим ратним језиком, дрводељски синдикат се, пред надмоћнијим непријатељем, повлачио на згодније стратешке позиције. И победили су! За то време наступио је просперитет у њиховој бранши, јавила се велика потреба за радном снагом, и послодавци су без речи пристали на све оно што су сад радници од њих тражили... Другови су, по плану Туцовићевом, из повлачења прешли одједном у напад, из дефанзиве у контра офанзиву, и без икаквих жртава постигли оно што би иначе изгубили са толиким жртвама!

4. Или он милитарац или ја социјалист!

У којој би се год средини крејао, Туцовић је просто наметао опште симпатије и респект према својој личности. Није онда чудно што су га волели и ценили не само прости војници него чак и активни официри, који иначе, по целој својој идеологији и психологији, нису могли имати много додирних тачака са њиме.

Један од његових комandanata, виши официр, рекао је једном свом пријатељу ово:

— Толико сам га заволео да и после свршеног рата морам бити са њим заједно. Једно од овога двога: или ћу ја њега направити милитарцем, или ће он мене направити социјалистом.

Да је Туцовић остао жив, вероподатније је да би се десило ово друго него оно прво. А највероватније је да се не би десило ни оно прво ни оно друго. Али ипак, то је једна лепа ситница која јасно показује колики је углед уживао наш Туцовић у свакој својој околини и колику је сугестију вршио над људима...

Д. П.

Уставна и политичка права

— поводом наредбе Врховног Команданта —

Водећи сталну и непрекидну борбу да се нови крајеви у уставним и политичким правима изједначе са старим, Социјална Демократија је рачунала на сигуран успех; она је била уверена да ће својом борбом нагнити буржоазију да и у новим крајевима проглашије иста уставна и политичка права. *Прет него што је она намеравала.*

Још 1 новембра ми смо добили уверавања да ће се тај акт дати ових дана. Али, оно што је учињено, није ни по форми ни по садржини тако да с тим можемо бити задовољни. А због овога:

1) Прокламовање уставних и политичких права за нове крајеве треба да је извршено не наредбом војсци, већ једним државним актом, т.ј. или декларацијом владином или резолуцијом Народне Скупштине.

2) Упражњавање тих права не треба да је везано за какве нове одлуке идућег редовног сазива Народне Скупштине, јер ће он доћи тек после две године!

Треба имати на уму једну важну околност: овај је свет живео политичким животом и пре хуријата и после хуријата, и без тога живота не може се ни замислити пун привредни и културни развитак.

АНАТОЛ ФРАНС О АКАДЕМИЧАРИМА

Шарци се држе и сувише чврсто својих идеја. Због тога дивљација са осијаја Фицу убијају своје родитеље кад осијаје. Они на шај начин убрзавају људски развишак, док га ми усјоравамо оснивајући Академије. [Le jardin d' Epicure, p. 150].

ЕТИКА

И КОЛОНИЈАДНА ПОЛИТИКА

— Карл Кауцки —

Етика није нека сила која стоји изван друштва и изнад њега, већ она истиче из самога друштва и мења се заједно са његовим променљивим потребама, које су за сваку друштвену класу друкчије. Свака класа има своју етику, и та етика је једно оружје без којег она не може да води борбу за живот, које је прилагођено њеним условима за живот и коме она мора остати верна ако хоће да се одржи и да развије своју највећу снагу.

Према томе, и пролетаријат има своју етику, која му је неопходно потребна. Да ли у његовој етици има места оној идеји: да виша култура има право да влада ником и да јој буде тутор?

Никако! На против, та је идеја саставни део етике капитализма.

Капитализам, то је један однос експлоатације, па дакле и однос владавине и туторисања. Али, капиталистичка експлоатација не заснива се на грубој сили, на праву јачега, нити на сталешкој хијерархији, већ на привредној слободи појединача, слободи која се претвара у ропство на тај начин што једни немају ни-

шта а други монополишу средства за производњу.

Ако нема ничега, тај нема ни културних средстава, па дакле ни културе. Према томе, изгледа као да је култура ограничена само на имућне класе. И због тога, њихова владавина над пролетаријатом изгледа као владавина културе над некултурношћу, владавина одабрane интелигенције над масом неопраних, the great unwashed, како то Енглези кажу. И имућне класе се држе чврсто те обмане, јер им она даје најбоље етичко оправдање за режим експлоатације и пред њима самима као и пред осталим друштвом. Рекао би човек да они не експлоатишу пролетере ради своје личне користи, ради профита, него да их шуторишу само због општег друштвеног интереса. Теорија да виша култура треба да има привилегије јесте етичка лаж од које живи капитализам, баш као што је и влада јединоспасавајуће религије била лаж од које је живео феудализам, нарочито за време прелаза у капитализам.

Унутра у земљи, та етика се јавља као право имућне класе да влада пролетаријатом. А у односу према другим нацијама, које треба да буду експлоатисане, та се етика јавља у пракси као право капиталистичких нација да владају целокупним човечанством.

Пролетаријат не би могао усвојити ову етику а не одобри своју експлоатацију и да не дезавише своју борбу за ослобођење. Додуше, он осећа, те још како, своју оскудицу у култури; али он исто толико осећа и жудњу да учествује у тој култури. А напоредо са тим, он осећа да баш ова зависност, ово „тutorisanje“, овај однос владавине спречава његово уздизање ка вишој култури; и да ће се он мени успети на културне висине само борбом против туторисања и владавине над њим, до коначног уништења њеног. Једна класа која шуторише или влада никада није сама уздигла на висину оне над којима је владала. То уздизање вршило се увек само борбом проплив тих класа, а никада помоћу тих класа.

И док етика капијализма шварди да ниже класе и нације треба да буду стављене под шуту владавину у интересу културе и друштва, етика пролетаријата шварди да, баш у интересу културе и друштва, они над којима се влада и шуторише треба да збаце са себе сваку и свачију владавину.

[Socialismus und Kolonialpolitik, Berlin 1907. S. 19.-20.]

МИЛОСТИЊА

(повором божићних празника)

Гадна је пракса милостиња! Варварска врста милосрђа! Стара заблуда буржое који даје марјаш и мисли да тиме чини добро дело, и верује да је испунио све дужности према својој браћи тим најбеднијим, најсмешнијим, најглујљим, најслабијим начином од свих начина за друштвену расподелу добара. Тај обичај давања милостиње стоји у супротности са доброчинством, а ужас је за милосрђе.

Милостиња личи на доброчинство исто толико колико и бекељење једног мајмуна на омејак Ђокондин. Доброчинство је исто толико дивно колико је милостиња гадна...

Ми имамо у данашњем друштву много установа за доброчинство: неке од њих су кори-

сне и чине услуге. Али је заједничка мана свију њих та што произилазе из друштвене неједнакости коју хоће да коригују, те на тај начин представљају лекаре који су и сами заражени. Универзално доброчинство је ово: да сваки живи од свога рада, а не од шутјег рада. Ван размене и солидарности, све је остало грубо, срамно, јалово... Људско милосрђе, то је учешће свију у производњи и правична деоба плодова рада.

То је правда; то је љубав — а сиромаси имају тога правога милосрђа више но богаташи. Који су то богаташи били толико милосрдни према људскоме роду као што је то био Епиктет (велики римски филозоф. Прим. Ред.) или Беноа Малон (велики француски социјалист)? Право милосрђе, то је кад сваки поклања своя дела свима, то је она лепа доброта, то је хармонични покрет душе која се излива као вазна пуна драгоценог сока и шире се по свету: то је сликар Анџело који ради слике у Сикстинској капели; то су посланици Француске Револуције оне ноћи 4. августа... Доброчинство се у ствари врши симо кад се даје свој рад, своја душа, свој геније. И тај величанствени поклон целога свог бића свима људима обогаћава исто толико дародавца колико и људску заједницу...

(Анатол Франс: Monsieur Bergeret à Paris, p. 240—243).

ПРОСТА ПРИЧА

Последњег дана повлачења дојсмо близу једне од наших најлепших бања. Дуга, кривудава и једна једина улица у тој вароши, некада лепа и занимљива за онога који ретко њом пролази, сада је била блатава, пуна кола са стварима и нејачи која бежи тужна да човек зајауче од бола. Ја не смем ни да вам описујем све оне призоре који се дају видети само за један сат. За мене је било много само оних неколико минута које сам пробавио пред војном станицом.

Једна сирота жена стајала је са два детета пред станицом. Два малишана, један од пет други од три године, стајали су укочени од хладноће пред њом и тупо гледали већ усахлим очима на неколико војника који су застали на викање оне жене.

— Побите их људи боље је, него да умру од глади, огорчено и готово лудачки викаше она. Ја не могу више да их храним, јер и сама немам леба. Примила сам их са улице. Мајка их је оставила: што ја да се мучим за њих! Онај грош дневне помоћи коју сам добијала за њих престаће сада, и шта ћу онда да радим! Севап би било убити их и опростити мене брига а њих муке и глади.

Сува, жута лица деце нису се ни помакла после тих речи. Као да се све то њих није тицало него неког другог.

— Говориш ли ти то озбиљно, жено? упитах је. Зар убити децу ни криву ни дужну за твоје и њихове муке. Јеси ли ти при себи кад тако говориш?

— Јесам. Ја знам шта говорим. И ја имам сина који је сада у рату и за кога бринем. Нека њихова мај-

ка брине за њих. Што их је оставила! И онај природни груби егоизам мајке светлије је у њеним очима као у очима мачке кад брани мачиће.

Ја погледах старијег малишана који је био година као и мој син. Сузе ми наврше на очи и с болом је прекорех.

— Зар си ти мајка! Па знаш ли шта је сада са твојим сином! Да ли је и он жив! Да није рањен и остао негде сам без помоћи! Ако је то у исгини, хоће ли моји остати жив ако га рука неке туђе мајке не прихвати и не негује? Не, несрећна мајко. И ти ћеш остати без сина који ти је, велиш, јединац и све у животу.

Мене загушише сузе и ја загрлих малога очински и пољубих. А туђа мајка зајеца од бола и молећиви поглед управи на мене као да тражи опроштај, грлећи сувим рукама обое туђе деце, топло и матерински. Ми се сви машисмо за новац и дадосмо јој, а она полако оде држећи чврсто обое сирочади, као да се бојала да јој их ко не отме.

Ст. Василић

ЉУДСКИ НАПРЕДАК

— Анатол Франс —

Има много људи данас који су уверени да смо достигли последњи ступањ цивилизације и да ће после нас свет пропасти... Може бити да је то и нека врста утеше кад човек мисли да га васиона неће преживети.

Што се мене тиче, ја не примећујем код човечанства ниједан знак опадања. Узалуд ми се говори о декаденцији. Ја у њу не верујем. Ја, шта више, не верујем ни да смо достигли највиши ступањ цивилизације. Ја верујем да је развитак човечанства врло спор и да су разлике у начину живота које се виде при почетку и на крају једног века, ако се добро одмере, мање но што се мисли. Па ипак, оне су тако велике да нас изненађују.

Свет се лагано креће. Човек има геније за подражавање. Он не проналази ново. Има, у психологији баш као и у физици, један закон инерције који нас везује за старо земљиште.

Теофил Готје, који је био филозоф на свој начин, са нечим турским у свом мудровању, приметио је, не без меланхолије, да људи нису успели чак ни да пронађу осми велики грех.

Јутрос, пролазећи улицом, видео сам зидаре како граде неку кућу и дижу камење као робови у Теби и Ниниви.

Спазио сам младу и младожењу како излазе из цркве и иду у кафану, праћени свадбом, вршећи без меланхолије обичаје од пре толико стотина година.

Срео сам једног лирскога песника који ми је рецитовао своје стихове које сматра за бесмртне; а зато време, коњаници су пролазили улицом, са шлемовима римских легионара и атинских пешака, сјајним бронзаним шлемовима Омирских ратника, са којих се још спуштала, да би уплашила непријатеља, немирна перјаница која је ужаснула малог Астијанакса у наручју његове дојиље са дивним стасом.

Ти коњаници били су из републиканске гарде. Посматрајући их, и сетивши се да париски лебари пеку леб по амурлуцима, као што се радило у доба Аврамово и Гуденино, ја сам промрмљао речи из Светога Писма: „Неманичега новог под небом“. И нисам се више чудио што морам да се покоравам грађанским законима који су били застарели још онда када их је и Цезар Јустинијан прикупљао у један Законик о коме се говори са страхопоштовањем...

Реке од крви људске бесне са својим таласима и запљускују све четири стране света. У хладну и мокру земљу завукли се милиони људи, који као хијене или гладни вуци вребају згодан моменат па да почну један другог убијати и клати. Са свију страна допира лелек, плач и јаук; општи ужас, беда и очај овладали су светом.

А сутра? Шта је сутра? Највећи празник Хришћанства!

Сутра ће све свете, смирене и узвишене душе хришћанске пасти на колена и славити Христа и његову науку. Хиљаде разних Николаја Велимировића певаће псалме и Јеванђеља, држаће свете проповеди и окадити стадо хришћанско измирњом. Са свију страна бруја ће звона и орине се усклик: Христос се роди!

Цркве ће бити препуне — и неће бити мајке и оца, браће и сестре који неће запалити по пет шест свећа за своје покојнике...

И док се тако прославља свети и велики празник Христовог рођења, гомила гладних жене и деце, бегунаца, пружаће своје руке и молити за парче хлеба, или умирати од зиме и заразе.

А на крају свега, хиљаде топовских грла поновиће узвишену и свetu проповед Христову:

„Мир међу народима и љубав међу људима!“

М. Белић

ПРЕТРГЛИ СЕ!

— ВРЕДНА Скупштина —

Пре десетак дана састала се Скупштина. Један дан позабавила се неколиком интерпелацијама. Затим, цело једно после подне посветила је буџету. После је учинила једну паузу од недељу дана чекајући друго читање буџета. И кад је, и на другом читању, усвојила дефинитивно буџет, она је одложила седнице до 19. јануара.

Ако, ако! И право је! Пошто су радили пуна два дана, треба људи да се одморе бар месец дана!

Новчанице и ситнина

Скочље, 19. дец.

Овдашњи лупежи, који у Нишу имају своје инструкторе, ортаке и покровитеље, подигли су били ажију до невероватне висине (45%), па је и сад високо држе (25%). Отпочели су били да шпекулишу и са новчаницама: што је год пало ситнине, они су затварали, па су за ситан новац мењали новчаницу од 10 дин. за 9.80 и 9.60 дин. Имали су намеру да је оборе на 9 динара, а можда и ниже!

И до сад би то успели, да Народна Банка није отпочела довлачити сребро и на својој каси уситњавати новчанице.

Ипак су они ситнину затварали: колико год Народна Банка данас пусти сребра, толико они затворе у своје касе. Три четири пута је Народна Банка довлачила сребро, па ипак се сутра у вароши новчаница не може да промени!

Тек су лупешку намеру своју напустили кад су видели закон о пуштању у обрт нових 15.000.000 сребрних динара: тада су видели да са ситнином не могу правити шпекулацију. Али ће, зато, кад сад настане поплава сребра и сребрник

новчаница ударити у нову шпекулацију са златом, а вештачким подизањем ажије ће још више поскупити животне намирнице, нарочито колонијалну робу и сваковрсне еспапе.

Социјалистички Календар

Кроз неколико дана изићи ће из штампе Социјалистички Календар за 1915. годину, са једним чланком и биографијом (а можда и сликом) Димитрија Туцовића.

Цена ће бити 0.15 дин. Продавци ће имати једну трећину (0.05) рабата. Због тога нека нам се одмах из сваког места наручи колико примерака треба.

Лиферација опанака

РАД ПАРЛАМЕНТАРНЕ АНКЕТЕ

Скупштинска анкета већ је ушла у рад и предузела преглед главних магацина, где је смештена лиферантска обућа из Румуније и Грчке.

Анкета је на првом кораку нашла на страшне ствари:

Преко 40% примљене обуће је неупотребљиво, а остало ни уколико не одговара условима.

У овој ствари мора се терати до краја ако буде савесности комисије, те да се начин досадашњег набављања потпуно расветли, истера на чистину а кривци на оптуженичу клупу, јер су у питању огромне суме од више милиона.

За сада скрећемо пажњу само на извесне покушаје да се рад анкете омете и изигра.

Најпре су одређени као вештаци два лица која су примала ову лошу робу. Но анкети је па време јављено, и ова двојица су враћени.

Сад пак сазнајемо да је из главних магацина који су анкети стављени на расположење, доста обуће изнето и растурено по мањим јединицама. Тако је из Параћина послато у Скопље преко 13.000 пари опанака, оних најгорих, да се војницима разда, јер је од некуда дат налог.

Шта то значи? Иде се на то да се скрију трагови ове афере.

Ко ово наређује, и коме иде у рачун, то се може већ у напред знати.

Скрећемо пажњу надлежним на ове појаве, а ми ћемо бити непотешдни према свакоме у овој афери.

Једна страшна наредба саопштење француског посланства

Наредба генерала фон Штенгера, која је дошла до руку Француза, гласи у преводу: „Од данас се више неће заробљавати; сви ће заробљеници бити побијени; рањеници са или без оружја биће побијени; заробљеници ће чим се саберу бити побијени. Иза нас неће остати ни један непријатељ у животу“.

Наредбу су потписали; „Поручник, командир чете, Стој; пуковник, командант пука, Најбауер; Генерал, командант бригаде, Гл. Штенгер.“

ПИСМО НАШЕ ПАРТИЈЕ

Интернационалном Социјалистичком Конгресу

Ниш, 23. децембра 1914.

Драги другови,

Због тога што смо и сувише доцкан сазнали за Конгрес, спречени смо да узмемо непосредног учешћа у његовом раду. Жалећи што нисмо тамо, ми радосно поздрављамо Конгрес, који пружа целом свету најбољи доказ да ни сви ратни ужаси ни све грешке поједињих Партија нису могли убити интернационализам код радничке класе. Доиста, у овим данима разбукалога варварства у рецидиву за нас је највећа утехато што видимо како дух интернационалне солидарности пролетаријата лебди високо, увек жив, над свима капиталистичким супротностима, националним заблудама, шовинистичким страстима и политичким опортунизмом.

Ми смо гласали и радили против рата, тврдо уверени да се данашњи рат не води нити зи одбрану културе од варварства, нити за учвршћивање освојених слобода, нити за заштиту малих народа, нити за победу принципа националности, нити за укидање европскога милитаризма, нити за спречавање ратова у будућности. Баш напротив: по нашем дубоком уверењу, овај рат је атак на културу свих народа, опасност за слободе стечене у низу револуција и напорних социјалистичких и демократских акција, потпуно исцрпљавање или уништење малих народа као што су Србија и Белгија, тријумф империјализма и колонијалне политике која је негација националности, укорењивање милитаристичкога дуга у народним масама, апoteоза реакције — да већ и не говоримо о смешном парадоксу како се ратови могу уништити само помоћу међусобног клања културнога човечанства и социјалистичких маса.

И кад смо гласали против рата и ратних кредита, за нас није било главно питање: која се влада налазила у офанзиви а која у дефанзиви, питање увек спорно а понеки пут и неразрешљиво, и које дипломатија у оваквим моментима увек избације на тапет у једној јединој намери: да скрене пажњу маса и опозиције са главне ствари те да изазивају дискусију спрециј акцију и да стварањем различитих мишљења поквари њихово јединство у раду и ослаби њихову енергију за рад.

За нас је била ова ствар главна и ван сваке дискусије: данашњи страшни и незапамћени рат је резултат капиталистичке политике империјализма и милитаризма коју, у разним формама и градацијама, воде све др-

жаве; и према томе одговорност за овај рат имају да понесу владајуће класе свију народа, цео данашњи друштвени режим, као год што с друге стране пролетаријат нема ни интереса ни разлога да ни најмањим делом олакша ма којој влади тешку и страшну одговорност за овај акт. Данашњи рат то је чист плод модернога капитализма; енергична, непопустљива борба против њега, против оних који га воде и против друштва које га је породило, треба да буде непосредни задатак интернационалнога социјализма.

Можемо вас уверити, драги другови, да ми овамо, са оваквим својим схватањем, наилазимо на одушевљени одзив код народних маса и на пуну њихову моралну потпору, која ће се, кад затреба, претворити и у најактивнију политичку потпору.

А за ту будућу нашу акцију очекујемо подстицај и пример од наше старије и моћније браће у Интернационали.

Доле с мржњом међу народима! Доле са данашњим друштвом! Нека живи Велика Интернационална Огаџбина Човечанства!

За Српску Социјалдемократску Партију
Душан Поповић

ИЗ ДАНА У ДАН

Синоћни телеграми. Синоћни телеграми. Синоћни телеграми. Управо, телеграма је било, али нису дати новинарима. За што — не зна се.

За Радничке Новине

— добровољни прилози —

Из мишике радионице ливци 26·60 дин. Алекса Ребрић тапаџир 1 дин. Радомир Стефановић бравар из Иванчића 2 дин.

Књажевачка партијска организација, скучила је добровољни прилоз за „Радничке Новине“ од ових другова:

Благоја О. Јовановић мутавџија 5 дин., Сретен Марковић пушкар 5 дин., Јерина Марковића 2 дин., Христина Марковићева 1 дин., Станислав Ђ. Златковић восткар 2 дин., Миленко Милосављевић фризер 1 дин., Драгомир Марјановић дреер 1 дин., Бошко Стојановић џак 1 дин., Јеврем Митић кројачки рад. 1·50 дин., Петар Вуковић кројачки рад. 1 дин., Света Милошевић кројачки рад. 1 дин., Тадија Стојановић кројачки рад. 1 дин., Милорад Пајтић судски писар 1 дин., Јан Малиш живописац из Польске интерниран 1 дин., Драгољуб Пешић подквач 1 дин., Лазар Цветковић столар 1 дин., Светозар Дудић 1 дин., Богољуб Милић ерихтер 1 дин., Петар А. Ивковић бубњарски рад. 1 дин., Аца Гаџик бубњарски рад. 0·50 дин., Богољуб Симоновић бубњарски рад. 0·50 дин., Живојин Ђ. Радовановић столар. рад. 0·50 дин., Живојин Манић џак 0·50 дин., Мара жена Консте Живковића кројача 0·50 дин., Зачи Тошић абавија 0·60 дин., Владисав Милетић седлар 0·60 дин., Маринко Павковић пекар 0·30 дин. Свега 33·50 динара.

Андреја Јакшић из Ваљева 1 дин., Стојан Стојановић из Београда 1 дин., Жарко Павловић из Уба 1 дин., Израил Самуиловић из Београда 1 дин., Илија Балац из Београда 1 дин., Лаза Конфорти из Београда 1 дин., Аврам Овадија из Београда 1 дин.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕСБИРО-А)

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Утежа или истини?

Париз, 23. децембра. — Румунски народни посланик Дијаманди учинио је ове изјаве у „Париз Паријену“: Румунија ће отпочети своју војну акцију пропливу Аустро-Угарске фебруара или најдаље у почетку марта и он држи, да ће акција Румуније довести са собом и акцију Италије.

Велика битка код Сарикамиша

Петроград, 23. децембра. — Званично. — Битка код Сарикамиша још траје и окреће се у нашу корист. 21. децембра пред зору наше трупе напале су Ардаган; пред вече, после огорчене борбе, Турци су били потиснути из својих опкопа и имали су великих губитака.

Мањи сукоби

Петроград, 23. децембра. — Званично. Једна непријатељска колона која је била навалила на фронт Млаве, јужно од пута Плоцк-Горлица одбијена је. Један од наших пукова каваљерије гонећи непријатеља у његовом повлачењу запленио је један топ и заробио војника.

На Висли низводно од Вишеграда и Прескемпа Пољска, појавили су се мали немачки пароброди наоружани топовима.

Шта је нудила Аустрија Румунији и Бугарској

Париз, 23. децембра. — Неколико листова објављују изјаве истог посланика поводом телеграма, који је, држи се, кнез Фирстенберг показао Таке Јонеску, да он не зна текст тога документа, али да он потврђује, да је Аустро-Угарска, пре другог балканског рата, понудила Румунији долину Тимока, као и обале Дунава према румунској обали да би повећала Румунију. Бугарској би се дао такође један део Србије као и Аустро-Угарској и за навек би се прекинули руско-румунски односи и одвратила би се Румунија од својих етничких територијалних захтева на рачун Угарске.

Мишљење Француза о Македонском спору

Париз, 23. децембра. — Дени Кошћен пише у „Фигару“ о немогућностима да Грчка уступи Бугарима Кавалу и Драму, а Србија Битољ.

Шта мисли Тан

Париз, 23. децембра. — „Тан“ у уводном чланку говори о покушајима Аустроугарске да баци одговорност за рат на Немачку, да би избегла да буде раскомадана и да би спасла Трист, Далмацију и Трансильванију, па вели да се Аустро-Угарска не може одвојити од Немачке.